

ARMES
EUROPEES
QUE ALIMENTEN
CONFLICTES

CONFLICTES

DELS QUALS FUGEN
ELS REFUGIATS

Anàlisi de les exportacions d'armes
des de la Unió Europea a països
en conflicte o tensió amb refugiats
i desplaçats interns 2003-2014

Autoria: Jordi Calvo Rufanges · Ainhoa Ruiz Benedicto · Edgard Vega Vargas

RESUM EXECUTIU

L'arribada a les portes d'Europa de centenars de milers de persones refugiades, sobretot provinents de la guerra de Síria, ha introduït a l'agenda política i social qüestions relatives amb el que cal fer pel que fa a polítiques d'acollida, control i vigilància de fronteres. No obstant això, no hi ha hagut un debat suficientment ampli pel que fa a les causes que provoquen aquests moviments de població. Des del Centre Delàs ens preocupa especialment el paper que l'armamentisme té en la proliferació de conflictes armats i en la seva perpetuació. Sabem que Europa és un dels principals focus de producció i exportació d'armament a tot el món. **Ens preguntem si som d'alguna manera responsables de les situacions de violència de les que fugen les persones refugiades que avui no volem acollir.**

Aquesta investigació té com a **objectiu principal identificar la relació entre les exportacions d'armament i els fluxos de refugiats i desplaçats**, amb la finalitat de determinar si existeix alguna responsabilitat directa o indirecta dels Estats membres de la UE respecte a les situacions d'inseguretat i violència que porten a milions de persones cada any a fugir de les seves llars. Un **segon objectiu d'aquest estudi és determinar si existeix responsabilitat en l'autorització o exportació realitzada d'armament europeu i en el seu respecte per la legislació existent a tal efecte**, seguint els paràmetres comuns de la UE que estableix la Posició Comuna 2008/944/PESC del 8 de desembre de 2008, que estableix 22 categories que inclouen municions, armes lleugeres, aeronaus i vaixells de guerra, vehicles de transport militar i tot tipus de tecnologia amb finalitats militars. A partir dels criteris establerts en aquesta Posició Comuna, es pot determinar la relació entre la legislació europea sobre exportacions d'armament i les situacions que generen la inseguretat per la que es produeixen aquests moviments de població.

- Entre 2003 i 2014 hi va haver 89 països amb xifres rellevants de refugiats, i alguns d'ells destaquen pel seu alt nombre de desplaçats interns. D'ells, 65 han estat en conflicte o tensió de manera majoritària durant els 12 anys d'estudi (32 en conflicte i 33 en tensió). Aquests 65 països suposen el 88% dels refugiats mundials, un total de 30.859.539 de mitjana anual, dels quals el 65% provenen de conflictes armats i el 8% d'escenaris de tensió. Els Estats membres de la UE han exportat, entre 2003 i 2014, armament i materials o equipaments de característiques militars segons la legislació vigent a 63 dels 65 països on la situació predominant és de tensió o conflicte armat.
- El total de les exportacions de la UE autoritzades entre 2003 i 2014 ha assolit el valor de 453 mil milions €, sent les exportacions efectivament realitzades de 119 mil milions €.
- D'aquests, el 29% de les autoritzacions, 122 mil milions, i el 31% de les exportacions realitzades, 37 mil milions, han tingut com a destí 63 països en conflicte armat o en tensió.
- Europa ha venut armament a 30 països en conflicte permanent (Índia, Turquia, el Pakistan, Algèria, Indonèsia, Israel, Rússia, Tailàndia, l'Iraq, Afganistan, Líbia, Nigèria, Colòmbia, Filipines, Iemen, Líban, Etiòpia, Txad, Sri Lanka, Mali, Costa d'Ivori, Uganda, República Democràtica del Congo, Sudan, Burundi, Moldàvia, Somàlia, República Centreafricana, Nepal, Sudan del Sud) i en cap d'ells ha desaparegut la situació d'inseguretat.
- De fet, la venda d'armament a alguns d'aquests països com Turquia, el Pakistan, el Iemen, Etiòpia, Mali, Síria, Burundi i República Centreafricana i fins i tot a Líbia ha seguit produint-se malgrat l'empitjorament de la seva seguretat.
- Hem pogut identificar que **39 països importadors d'armament europeu són destins particularment controvertits tant per les xifres d'importacions d'armes com pel volum de refugiats i desplaçats. D'aquests 39 països, 26 d'ells han presentat una situació securitària que, o no ha millorat, o fins i tot ha empitjorat**, cosa que els converteix en destins encara més destacats i especialment delicats. **A aquests 26 països s'han realitzat exportacions d'armes per un valor de 9.326 milions € i s'han autoritzat pel valor de 33.611 milions**, xifra que ens indica que, del total de les exportacions al total dels 39 països més controvertits, la major part d'elles han anat a aquests 26 països amb una situació en termes de refugiats, desplaçats i situació securitària encara més complexa. Països que compten a més amb una

mitjana de refugiats i desplaçats de 27 milions durant aquest període. Aquestes característiques els converteixen en escenaris on la venda d'armes pot haver contribuït a la situació d'inseguretat.

Armes cap a països amb seguretat deficient

En tots els casos, gairebé un terç dels principals destinacions d'armament europeu a nivell mundial es troben en situacions de tensió o conflicte. És a dir, a les estadístiques d'exportacions d'armes europees és habitual trobar el fet que tinguin com a destinació països en guerra o en situació de certa inseguretat. Per tant **les exportacions d'armes europees han pogut generar un empitjorament o perpetuació de la violència armada, que genera noves persones refugiades o desplaçades** o no permet el seu retorn a la normalitat.

Existeix un grau de responsabilitat, si no directa com a mínim indirecta, en l'autorització i venda final de l'armament europeu i en la situació securitària que pot provocar les condicions per forçar la fugida de les seves llars a les persones refugiades i desplaçades, perquè han existit vendes d'armes europees a llocs en els quals ha empitjorat la seguretat. **L'existència de refugiats i desplaçats d'un lloc determinat és un clar indicador que la situació securitària és deficient en el seu país o regió d'origen. Aquest factor és un dels criteris pels que un Estat hauria de rebutjar una autorització o exportació d'armament**, especialment a països generadors de refugiats i desplaçats.

Podem afirmar que **els països membres de la UE exportadors d'armament han pres la decisió de vendre armes a països a través de l'autorització de llicències d'exportació o de la realització efectiva de la transferència d'armament, a països en els que els indicadors d'inseguretat i moviment de població evidenciaven una especial situació de vulnerabilitat per a la població civil**. Només entenent el context de violència en què aquestes persones vivien s'explica que "decidissin" arriscar la seva vida per intentar salvar-la. Mentre continuïn els conflictes a les seves llars, seguiran sense tenir una altra alternativa. I aquests conflictes, a més, en part persisteixen perquè se'ls alimenta des d'Europa amb armes que acaben a països com Síria o Iemen. Aquest informe intenta explicar que la relació d'Europa amb aquestes zones en conflicte no es limita a les polítiques "d'asil", ni comença quan els refugiats arriben a les seves costes. Comença quan des de les institucions i empreses es decideix invertir en el negoci de la guerra; i continuarà mentre no es duguin a terme polítiques que prohibeixin i penalitzin el comerç d'armes.

CONCLUSIONS

Els països membres de la UE exportadors d'armament han pres la decisió de vendre armes a països en els quals els indicadors d'inseguretat i de moviments de població evidenciaven una especial situació de vulnerabilitat de la població. Ho han fet a través de l'autorització de llicències d'exportació o de la realització efectiva de la transferència d'armament, perquè:

- De les exportacions d'armes europees -que en el període 2003-2014 han estat de 453.167.283.624 euros, la qual cosa ha suposat un mínim de 119.018.062.448 euros d'exportacions efectivament realitzades des dels Estats membres de la UE- es van exportar armes a 212 destinacions, de les quals 89 presenten xifres mitjanes rellevants de refugiats i/o desplaçats i 63 es troben, a més, en conflicte o tensió.
- El 29% de les exportacions d'armes europees de 2003 a 2014 (122 milers de milions) va ser autoritzat a llocs en conflicte i/o tensió, la qual cosa va suposar finalment 37.281.000 euros d'exportacions realitzades.

S'ha exportat armament des dels països membres de la UE a països en els quals hi havia una situació securitària de conflicte o tensió i on, a més, hi havia importants xifres de refugiats i desplaçats interns, perquè:

- Hi ha 39 països en què la situació securitària i els seus fluxos de població indicaven que aquest armament podria ser utilitzat en el conflicte amb les implicacions que això pogués tenir per a la seguretat del país. Aquests països han estat destinataris del 8,1% de les autoritzacions i del 9,2% de les exportacions realitzades; és a dir, destinataris de 36.714.000 mil milions € autoritzats i 10.900 realitzats. En 15 d'aquests països la situació de seguretat ha empitjorat, en uns altres 16 no ha millorat i en tan sols 8 sí que va presentar evolucions més positives segons els indicadors que aquí hem tingut en compte.

En concret:

- Nigèria, Pakistan, Iemen, Mali, la Xina, Turquia, Líbia, Etiòpia, Veneçuela, Ucraïna i Mauritània han rebut grans quantitats d'armament europeu i de gran valor econòmic i tots ells han patit processos d'agreujament de la violència.
- Myanmar, RCA, Burundi i Zimbàbue també han patit un empitjorament de la seva situació securitària i

han rebut armament europeu, però en quantitats relativament petites.

- Colòmbia, Afganistan, l'Iraq, Azerbaidjan, Sèrbia, Rússia, Kènia, Geòrgia i Filipines han estat importants importadors d'armament europeu i la seva situació s'ha mantingut en un nivell de relativa conflictitat.
- Síria, RDC i Sudan han rebut quantitats relativament baixes d'armament (entre 20 i 100 milions €), però considerables segons el tipus d'arma de què es tracti, i importants pel grau d'empitjorament o perpetuació del conflicte, i per comptar amb elevades xifres de refugiats i desplaçats.
- Somàlia i Sudan del Sud combinen situacions de conflicte armat en les quals no hi ha millores, amb xifres molt altes en creixement de refugiats i desplaçats.

Hi ha l'evidència que les exportacions d'armes europees han pogut generar un empitjorament o perpetuació de la violència armada que genera noves persones refugiades o desplaçades, o que no permet el seu retorn a la normalitat, perquè:

- En 26 de les principals destinacions de l'armament europeu amb situacions rellevants pel que fa a fluxos de persones refugiades i desplaçades, l'impacte és nítidament negatiu, i es presenta també una evolució negativa del conflicte o una perpetuació. Es tracta del 7,4% de les exportacions autoritzades i el 7,8% de les realitzades; 33.611 milions en autoritzacions i 9.326 milions efectivament realitzades. Aquests 26 països, durant el període, han generat en mitjana el 75% de les persones refugiades i desplaçades del món (27,2 milions de persones).
- Orient Mitjà és una regió especialment conflictiva i inestable en la que cinc països es troben en conflicte armat i tres en tensió, el que representa més de la meitat dels països que conformen la regió. D'aquesta regió procedeixen el 17% de refugiats i un 31% de desplaçats de tot el món sense comptar les elevades xifres de refugiats palestins. Tot i així, s'ha continuat enviant armes de manera ininterrompuda a la regió. Aràbia Saudita, Israel i Iraq, en conflicte i tensió, formen part dels principals compradors d'armes de la UE. I Síria és al capdavant dels països del món amb més refugiats i desplaçats interns en els que el conflicte ha empitjorat. El conflicte al Iemen també ha empitjorat, mentre que a l'Iraq no ha millorat.

- En els quatre principals escenaris de guerra amb participació directa o indirecta de països membres de la UE durant els darrers anys (Afganistan, Iraq, Síria i Líbia), s'ha produït un augment del nombre de persones refugiades i desplaçades, de manera que s'ha arribat a 20,3 milions l'any 2014, tot plegat en escenaris de conflicte armat. Les exportacions d'armament han estat també molt elevades, arribant prop dels 4 mil milions en autoritzacions conegudes (3.960M) i han superat els mil milions en exportacions realitzades (1.036M). Val a dir que, pel que fa a Síria, aquestes xifres només reflecteixen valors mínims ja que la transferència oficial d'armament és pràcticament inexistent. El resultat en aquests quatre casos mostra en tot cas que la política d'exportacions d'armament europeu a aquests quatre principals escenaris de guerra ha estat clarament irresponsable. A més, podem afirmar amb rotunditat que vint milions de persones han fugit de les seves llars com a conseqüència de la inseguretat que la guerra ha generat en els seus llocs d'origen, una guerra que compta amb importants volums d'armament europeu que sembla haver contribuït a generar les condicions de violència i inseguretat que els van forçar a cercar un lloc més segur on viure.
- El Sahel i el Nord d'Àfrica és una de les zones amb processos d'evolució de la violència armada que mostren unes expectatives de futur particularment negatives. Líbia ha estat un rellevant importador d'armament europeu i l'evolució de la situació al país ha fet que moltes de les armes fabricades a Europa hagin acabat en mans de tota mena de faccions armades en un conflicte a dia d'avui irresolt, no només amb milers de morts i ferits, sinó també amb 363.000 refugiats el 2014 a conseqüència d'aquesta inseguretat. Una gran part de països de la UE, entre els quals destaquen Àustria, Bulgària, la República Txeca, França, Alemanya, Itàlia, Portugal, Polònia, Eslovènia, Espanya i el Regne Unit han estat els principals beneficiaris del negoci armamentístic fruit de les exportacions a aquest país. Aquests països són, per aquesta raó, coresponsables de la fugida de més de 300.000 persones de casa seva. La mateixa situació es dona a Mali i Mauritània, països on, alhora que han augmentat les exportacions d'armes d'Europa als seus territoris, ha crescut també el nombre de persones refugiades i desplaçades originàries d'ambdós països. Els principals països responsables de l'enviament d'armament a Mali i Mauritània són França, Regne Unit, la República Txeca i, en el cas de Mauritània, també Espanya.
- Els principals països receptors de xifres rellevants d'armament europeu de l'Àfrica Subsahariana que han mantingut quantitats importants de refugiats i desplaçats al mateix temps que la seva situació securitària ha estat identificada com de tensió o conflicte són Etiòpia, Burundi, Kènia, República Centreafricana, Nigèria, República Democràtica del Congo i Sudan. Aquests set països, l'any 2014 acumulaven 8,4 milions de persones vivint lluny de les seves cases com a conseqüència de la inseguretat a la seva regió d'origen. Europa ha autoritzat i realitzat la venda efectiva d'armament de tot tipus i calibre, superant els 1.400 milions d'autoritzacions i els 330 milions en exportacions realitzades. D'aquests països, els receptors de majors volums d'armament són Nigèria, Etiòpia i Kènia. La resta de països, RCA, RDC, Burundi i el Sudan, són destinacions identificades amb escenaris de conflicte armat o de greus tensions durant gran part del període, amb elevats fluxos de refugiats i desplaçats. Tot i això han pogut rebre armament europeu, encara que amb uns valors d'exportació reduïts, a causa, en bona mesura, del baix cost unitari del producte militar que s'hi ha exportat. D'aquests països, la situació securitària durant el període estudiat ha empitjorat a Etiòpia, Burundi, República Centreafricana i Nigèria, i no ha millorat a Kènia, República Democràtica del Congo i Sudan.
- Els Estats membres de la UE han exportat armes a destinacions amb situacions delicades d'inseguretat, inestabilitat i violència a les portes d'Europa: Ucraïna, Geòrgia, Sèrbia i Azerbaidjan, per un valor en exportacions que se situa entre els 14 mil milions autoritzats i els 3.400 milions efectivament realitzats segons dades de les quals es té informació oficial. Més de dos milions de refugiats i desplaçats l'any 2014 mostren que l'evolució en aquest sentit ha estat considerablement negativa. Europa segueix tenint un considerable nombre de persones obligades a viure fora de casa seva, malgrat o a costa d'un intensiu rearmament dels principals països en conflicte. De tots ells cap ha millorat i, a més, Ucraïna ha empitjorat.
- Des de la UE s'ha destinat armament per un valor de 3.700 milions (se n'ha autoritzat fins a 11.883 milions) a cinc països asiàtics amb situacions particularment delicades en termes de seguretat, tant per la seva situació de conflicte o tensió com pel nombre de refugiats i desplaçats (Filipines, Myanmar, la Xina, Sri Lanka i el Pakistan). De fet, l'any 2014, més de tres milions de persones es trobaven en situació de desplaçades o refugiades.

Amb el suport de:

